

**"שימת ספרי 'בן מלך'
שיצאו לאור עד עתה:**

- תחומות
- ספרות העמך והג
- השבועות
- ימי ב' וצ' - מלח
- ובול
- תמוצות
- תחומות
- תוכנה
- ימי השבוע
- ההנהלה
- בעניני מצוות המדיניות
- שמואל
- תמוצות
- שיר השירים
- שבת קודש
- מידת המצוות
- שומע עמונה
- ענייני שיש בהלכה
- זמירות שבת
- רבנות ח"א - מאמר
- נבואה בראשית-נח
- ראשית ח"ב - יל
- קל-שולח
- בראשית-ח"ב - רצא-ויחי
- שנת ח"א - שנת-שבלח
- שנת ח"ב - מאמר נבואה
- ירח-משפטים
- שנת ח"ב - ירח-שקוד
- יקרא ח"א - יקרא-מגורע
- מבדבד ח"א - מבדבד-שנח

ניתן להשיג: mechonbenmetech@gmail.com | הארץ: ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 8492450220



פרשת מטות מסעי תש"פ
גליון מס' 114

בסייעתא דשמיא
**אוצרות
בן מלך**

מתורתו של מרן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

צריך להעלים אלה החוקים מהם שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, אבל לחכמי ישראל ראשי שבטיהם לימד המשפט'.

עוד יתכן לבאר, שכיון שנגזר על משה שימות ולא ינהיג עוד את ישראל, על כן מסר את הדברים הצריכים לראשי המטות שעליהם מוטל עול ההנהגה כאשר יסתלק מאתם.

אולם נראה הביאור בדרך פשוטו, שדווקא דינים אלו שייכים בעיקר למנהיגי העם, שכך כתוב בסיום הפרשה להלן (ל, יז): 'אלה החוקים אשר ציוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה בית אביה'. כלומר שבדינים אלו עלולים להתגלע וויכוחים בין איש לאשתו ובין אב לבתו, וכאשר מתרחש ענין כגון דא, שני הצדדים עולים אל הסמכות היותר

**וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור
זה הדבר אשר ציוה ה' (ל, ב)**

בכל התורה, מקדים הכתוב שה' דיבר עם משה לאמור מצוה פלונית, אך כאן פותח הכתוב במה שדיבר משה אל ראשי המטות, ורק בדרך סיפור דברי משה, נאמר בהמשך הפסוק - 'זה הדבר אשר ציוה ה'', ובכך אנו יודעים שלא דיבר משה רבינו דבר מעצמו אלא ציווי ה' הוא. אולם כאמור לא נמצא כן בשום מקום בתורה.

וצריך ביאור מה נשתנה ציווי זה מכל המצוות שבתורה, שנכתב באופן זה [ועיין באבן עזרא ורשב"ם שדחקו לבאר באופנים שונים שנסמך דיבור זה לדיבורים קודמים].

ורש"י כתב: 'ראשי המטות - חלק כבוד לנשיאים, ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל... ומה ראה לאומרה כאן, למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיטות' וכו'.

והוא דרך דרשת הכתובים, שלמדו מכאן אסמכתא להתרת נדר על ידי חכם, ועדיין צריך ביאור על פי פשוטו מפני נקט הכתוב כאן בלבד, אופן זה שמשא דיבר אל ראשי המטות.

וברמב"ן כתב: 'שאינן צורך ללמד לכל בני ישראל שהאב והבעל יכולין להפר נדרי עינוי נפש, ואולי

בגליון

פרשת מטות מסעי

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

בעניינא דיומא

עבודת ה' בימי בין המצרים..... עמוד 9

מרגל השבוע

לזכר נשמת פוסק הדור, עמוד ההוראה, אבי השקדנים, פאר הדור, גדול מרבני שמו, עטרת תפארת ישראל

מרגל רבינו יוסף שלום אלישיב זצוקלה"ה

יגע בתורה משחר ילדותו בטהרה ובענוהו, אשר אור תורתו ופסקיו זרח מסוף העולם ועד סופו, עברה השקיע את כל ימי חייו, ולא פסק פומיה מקירסא, לימד לרבים את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, מה נהדר היה מראהו בתפילתו לפני קונו, בכבוד ראש כעומד לפני המלך, אשרי עין ראתה זאת

נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה

הנצח ע"י מרכז גבוה ההוראה והלכה 'לשנת הפוסקים'
בנשיאות רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
מענה רב קווי' 24 שעות ביממה 02-5333-755

לחנצחות ותרומות 'פרנס השבוע/החודש'
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048



בעזרת ה' יתברך



שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה

הננו להודיע לקהל שווחרי התורה
כי ניתן שוב להשיג את הספר המבוקש והייחודי
המקיף את כל ענייני בין המצרים האבלות והנחמה
'בן מלך - גלות וגאולה'

מאת מרן רבינו הגדול בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

מאמרי הלכה ואגדה, ומאמרי חיזוק
להתעוררות וחיבור אישי לאבלות על המקדש וירושלים

הידעת?

מה הוא תוקף חובת התעניות בזמן הזה, והאם יש הבדל בזה בין ד' הצומות לתשעה באב?

מה הם העניינים המעוררים את האבלות בזמננו, ובמה יש להתבונן בימים אלו? מהו תוכן כל פרק במגילת איכה? וכיצד אנו רואים את התגשמות התוכחות שבתורה?

מדוע נקרא תשעה באב 'מועד'? וכיצד ראו גדולי החסידות את האור דווקא בימי בין המצרים?

מה משמעות יום ט"ו באב, וכיצד ניתן לראות את השכינה בישראל בימי הגלות?

מהו עניינה של הנחמה, משמעות תהליכי הגאולה, וכיצד יתכן שדווקא הדורות המאוחרים יזכו לכניאת המשחית?



שאלות אלו ועוד רבים, יבואו על פתרון
בלמדך בספר 'בן מלך - גלות וגאולה'

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובמשרדי המכון

והימים האלו יהפכו מהרה לששון ולשמחה ולמועדים טובים

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרישת השבוע
שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנטבה להגדיל תורה ולהאדירה
מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מוס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה
לפי סעיף 46

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המסורת חסידי תורה
- סיפורים
- על החיים
- ספר
- הגות ומחשבה
- ביאורי סידור
- ספר
- אמונה ומחנה
- מגאון
- תורת הדעת
- אומרים
- תורה ודעת

הנצחת תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מחנה מכון

סניפים 94 מקומות מסופה

עמדת הטקסט בברי מוסת
לשמוע סיפורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספרים בן מלך

בתיאור המפורט בריכוזי העלון

מספר התשלום: 054-8422488

כתובת איתם ישראל 1/9

ביתר עילית

עמודה מוסת לפי סעיף 46

לתיאור האיתם

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך



עליונה שתכריע ביניהם, והם מנהיגי העם. ולכן שייך ציווי זה במיוחד לראשי המטות.

[ולפי זה יובן יותר ענין הרמז שכתב רש"י על התרת נדרים על ידי חכם, אחר שעיקר ענין הפרשה מכונן לענין בעלי הסמכות במשפחה, ולמרות זאת הפרשה פותחת בדין הכללי 'איש כי ידור נדר וגו' לא יחל דברו' הכולל גם נדרי אנשים, משמע שהפרשה מבקשת לצרף כאן גם דינים הנוגעים לכלל הנודרים, ומכאן למדו שבכלל ענין הנדרים יש סמכות לראשי המטות].

* * *

ואם הניא אביה אותה ביום שמעו, כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום, וה' יסלח לה כי הניא אביה אתה (ל, 1)

על מהותה של סליחה זו, כתב רש"י (והוא דרשת חז"ל): 'במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בניזר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה, ואף על פי שהוא מופר. ואם המופרים צריכים סליחה, קל וחומר לשאינן מופרים'.

ועל דרך הפשט נראה, שאף כאשר ידעה על ההפרה - עדיין צריכה סליחה על אי קיום הנדר. שכן בשונה מהתרת חכם העוקרת את הנדר מעיקרו ומבטלו, הרי שהפרת האב והבעל באמת אין בכוחה להתיר את הנדר ולעקרו מתחילתו, אלא להציב סיבה מונעת שתגבר על הנדר ותדחהו מפניו. ואף לאחר ההפרה - נדר זה שנדרה על עצמה עדיין במקומו עומד, אלא שנתנה תורה רשות לאביה ובעלה לעכב בעדה ולמנוע ממנה את קיום הנדר, מאחר שהיא תחת רשות אביה בנעוריה וברשות בעלה בנישואיה, לפיכך אמרה תורה שתידחה חובת קיום הנדר מפני קיום מצוות אביה ובעלה.

וזהו כוונת הכתוב "וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה" [הניא - לשון מניעה ועיכוב הוא, כמו "למה תניאון את לב בני ישראל", וכן (תהלים לג, י) "ה' הפיר עצת גויים הניא מחשבות עמים"], כלומר שמאחר ואביה הוא אשר 'מניא' ומונע זאת ממנה, והרי היא מעוכבת בעל כרחיה מלקיימו - הרי שנדרה נסלח מאת ה', וסליחה זו פוטרת אותה מקיום הנדר. [ויש ללמוד מכך, שהפרת הנדר אינה רצויה לכתחילה, ועל האב והבעל להפר נדרים רק במקום צורך גדול, כי הפרת

נדר אינה אלא מניעה עיכוב בעד הנדר, הדורשת סליחה מאת ה'. והבן.]

ועיין בספורנו שפירש, 'וה' יסלח לה - על שנדרה מה שאין בידה לקיים. כי הניא אביה אותה - והיא לא ידעה את דעת אביה כשנדרה, והיה נדרה על דעת לקיים'.

ובזה יבואר ההבדל שבין התרה לבין הפרה, שהתרת חכם צריכה פתח חרטה, שכן 'התרה' כשמה כן עניינה - 'להתיר', דהיינו לעקור את הנדר מעיקרו ולבטלו, באופן שלא יחשב הנודר כמי שנדר כל עיקר, ולשם כך יש למצוא ריעותא בעצם קבלת הנדר ולומר כי על דעת כך וכך לא נעשה הנדר, אולם ההפרה אין צריכה פתח, כי מאחר שאין בה כוונה לערער את עצם הנדר אלא 'להפר' ולדחות את חובת קיומו, על כן אין ההפרה זקוקה לחרטה מצד הנודר.

* * *

ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות, הבאים מצבא המלחמה. ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה. הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור, ותיה המגפה בעדת ה' (לא, יד-טז)

הנה לכאורה טעותם של פקודי החיל היתה, משום שכן היה נהוג בשאר המלחמות, שהורגים את הזכרים ואילו הטף והנשים הרשות בידם לשבותם ולקחת אותם לשפחות ועבדים, וכמו שנאמר בפרשת שופטים (דברים כ, ג-יד) "והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבוז לך". ורק במלחמת ארץ ישראל עם שבעה עממים אמרה תורה להדיא (שם פסוק טז): "רק מערי העמים האלה אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה, לא תחיה כל נשמה". ואחת דין כולם להמיתם.

וכך מתבאר שורש טעותם בדברי הספורנו, שכתב: 'שאף על פי שבמלחמת כל אומה חוץ מז' אומות כתוב "רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר, כל שללה תבוז לך", לא היה לכם להחיות לפחות אותם הנשים שהכרתם, שהיו לכם לתקלה בדבר בלעם'.

אלא שצריך ביאור, אם כן באמת מה מקום לטעון עליהם, והרי לא מצינו שנאמר להם כאן במלחמת מדין הלכה זו בצאתם למלחמה, ומהיכן היה עליהם לדעת זאת מדידהו. אמנם מרהיטות לשון הכתוב

לגבי בלעם שאמר 'חטאתי כי לא ידעתי', כי היה לו לידע'.

* * *

אך את הזהב ואת הכסף את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת. כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר, אך במי נדה יתחטא, וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים (לא, כב-כג)

וברש"י: 'אך את הזהב וגו' - אע"פ שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה, עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול'.

ובהמשך, 'אך במי נדה יתחטא - לפי פשוטו חיטוי זה לטהרו מטומאת מות, אמר להם צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחיטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשירן מן האיסור [טומאת כלי נכרי] הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם ארבעים סאה'.

למדנו אפוא מפסוק זה שתי הלכות שונות, האחת היא דיני 'הגעלת כלים', שמאכלות אסורות שנבלעו בכלים צריכים הגעלה או ליבון. ומלבד זאת למדנו כאן דין 'טבילת כלי נכרים', שהיינו שאסור לישראל להשתמש בכלים שנקחו מן הגויים עד שיטבילום במקוה טהרה.

זהו טעון ביאור רב, שהרי לכאורה הם שני עניינים נפרדים לגמרי, ומה הקשר בין דין הגעלה הבאה להפלטת טעם האיסור הבלוע בדופני הכלי, לבין דין טבילת כלים הבאה להוציא מידי טומאת בעלות הגוי, וכיצד נכללו שניהם בפסוק אחד.

והנראה בזה, שאכן הפרשה כולה עוסקת בטהרת כלי מדין מ'טומאה', וכפי שנראה מפשוטו של המקרא, אלא שאין הכוונה לסתם טומאה של מת או שרץ, אלא נתחדש כאן דין טומאה מיוחדת החלה על כלי מאכל של נכרים מצד עצם היותם 'כלי גויים', שעל כן הם מאוסים ונתעבים להשתמשות בן ישראל למאכלים, ועל כן חייבים בטבילה, להוציאם מטומאת הנכרים ולהכניסם לשם קדושת ישראל.

אלא שכמו כן נתחדש כאן דין הגעלה, שמטרתה גם כן להוציא ולהפקיע מן הכלי שם 'כלי מאכל הנכרים'.

דהנה יש להתבונן בעצם דין 'טבילת כלים' שלא אסרה תורה אלא כלי אכילה, כלשון הגמרא (ע"ז עה:)

משמע שדין זה חידשו משה רבינו מסברתו, שהרי בתביעתו עליהם מנמק את דבריו בסברא וטעם - 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' וגו'. ומשמע שלא היה באמת ציווי ואזהרה קודמת על כך.

והנה כתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק יב הלכה י) 'אבל ישראל הבא על הכותית בין קטנה בת שלש שנים ויום אחד, בין גדולה בין פנויה בין אשת איש, ואפילו היה קטן בן ט' שנים ויום אחד, כיון שבא על הכותית בודון הרי זו נהרגת, מפני שבא לישראל תקלה על ידיה ככהמה, ודבר זה מפורש בתורה, שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וכל אשה יודעת איש למשכב זכר'.

ובמגיד משנה תמה: 'זה לא מצאתי מבואר, והפסוק הזה אינו מוכרח, היתם אפילו לא נבעלה כיון שהיו ראויות לביאה היו נהרגות, כמו שמפורש ביבמות בפרק הבא על יבמתו, ויהיה הטעם מפני שעל ידיהן עבדו ישראל לפעור ומתו מהם רבים'.

הרי מבואר בדבריו, שמזה שהרגו את כל הראויה ליבעל, מוכח דמלחמת מדין חידוש הוא, אשר נתחדשו בה דינים מיוחדים, ומצד זה נהרגו אף אותן שלא נעברה בה עבירה, משום שהחטאו אותם בפעור. וכאמור.

ומעתה ייפלא מדוע קצף עליהם משה, ומהיכן היה להם לדעת מעצמם חידוש זה.

וממה שקצף והפליא בתמיהתו עליהם בתוקף, מוכח שאכן נתבע מהם לדעת זאת, וטענה גדולה היתה עליהם שהיה מוטל עליהם להבין את הדבר מעצמם, שמכלל עניינה של מלחמת קודש זו, שיצאו על מדין כדי לתת את נקמת ה' ולתבוע את חילול קדושת ישראל, היה עליהם לדעת שכל השייכים לענין החטא צריך להרגם, ועל כך שלא הבינו מעצמם דבר זה בא עליהם בטענה, עד שהיו ראויים לקצוף עליהם.

ומכאן יש ללמוד כלל גדול, שאפילו דבר שלא נתפרש להדיא, אולם אם הסברא הפשוטה מחייבת אותו, יש תביעה על האדם מדוע לא עמד על זה מעצמו.

וכן כתב בשל"ה (פרשיות מטות מסעי): 'שהדבר הזה נותן השכל מעצמו בלי ציווי, כאשר 'הן הנה היו לבני ישראל' וגו', ומאחר שהשכל נותן, מחוייב האדם להיות משכיל מעצמו, וכענין שנאמר בפרשת בלק

עד אשר אם הביאונם אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני יושבי הארץ. לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו" (פסוקים ז'-יח).

אולם משה כאשר קיבל את דבריהם ועשה להם תנאי בדבר, לא דרש מהם כל זאת, אלא - "ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' עד הורישו את אויביו מפניו. ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקיים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחווה לפני ה'. ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם והיוצא מפיכם תעשו" (פסוקים כא-כד).

וברש"י: "והיוצא מפיכם תעשו - לגבוה, שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק, שמשה לא בקש מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחילקו וכן עשו" (פסוק כד).

כלומר, שהם התחייבו תחילה לעבור חלוצים לפני בני ישראל, ולא לשוב אל בתיהם בעבר הירדן עד שיתנחלו כל השבטים בנחלותיהם, דהיינו שלא ימתינו רק עד לאחר המלחמה והכיבוש, אלא לא יחזרו הם לנחול את נחלתם עד אחרי שעת החילוק, כאשר כל השבטים ינחלו את נחלותיהם כמו שאמרו - "עד התנחל בני ישראל איש נחלתו".

אבל תנאו של משה לא היה, אלא שיהיו עמיהם בשעת המלחמה עד סיומה "עד הורישו את אויביו" ונכבשה הארץ לפני ה'". שמחמת הדרישה הבאה מצידו היה די להם להשאר עמיהם עד גמר הכיבוש בלבד. ובכל זאת הוסיף להם שכיון שכבר אמרו שישארו עד שעת כיבוש וחילוק, על כן הם עליהם לעשות גם זאת. ובזה מפרש רש"י "והיוצא מפיכם תעשו". כלומר שחובת ההמתנה עד שעת החילוק, חלה עליהם רק מצד הבטחתם כאשר הוציאו מפייהם.

ונראה דבזה מבואר שפיר כפילות הלשון "כאשר אדוני מצווה", ו"כאשר אדוני דובר". שבעת שבאו לקבל על עצמם את התנאי, פתחו בתחילת דיבורם שהם מקבלים על עצמם לעשות את 'אשר אדוני מצווה', דהיינו מה שהוא דורש מהם בתורת ציווי הכרחי ותנאי שבלא זה לא יקבלו את ארץ נחלתם מעבר לירדן.

אכן אחר שפרטו בדבריהם את דברי התנאי, שטפם ונשיהם ישבו בערי הגלעד והם יעברו חלוצים

'כלי סעודה אמורין בפרשה', כלומר שמה שמצריך טבילה הוא משום היות הכלי 'כלי סעודה' של הגוי, ששימוש בכלי אכילה של הגוי הוא מאוס והוא האסור לשימוש מאכלי ישראל עד שייטהרו על ידי טבילה.

ונראה שגזרה כאן התורה שגם כלים שבלעו מאכלות אסורות חל עליהם שם 'כלי גויים', אלא שבליעות אלו אי אפשר לטהרם בטבילה גרידא כמו כלים שלא בלעו מאכלי אסור, אלא צריכים להגעילים קודם הטבילה.

וזה מה שאמר הכתוב, שכלים שדרכם לבוא באש, ונבלעו בהם מאכלי מדין על ידי האש, אזי נקרא שם 'כלי מדין' עליהם ולא יועיל טהרתן במקוה, ולכן צריך להעבירם באש להוציא מהם את בליעת המאכלים, ורק אז יוכל לרדת מהם שם 'כלי מדין' הדבוק בהם, אך עדיין צריכים טהרה במקוה, אמנם כלים שדרכם לבוא במים ולא בשלו בו באש, די להם העברה במים.

והוא עומק דרשת חכמים בפסוק 'כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהרו', שדרשו בתיבת וטהרו 'הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת' [כלומר טבילת כלים], אשר תמהונו מה ענין 'טבילת כלים' לדין 'הגעלת כלים'. אכן לפי מה שכתבנו הדברים מבוארים הפלא ופלא, שאמר לנו הכתוב שמלבד מה שצריך להגעיל את הכלי בכדי להפליט את הבליעות הקובעות שם נכרי על 'הכלי', צריך להוסיף טהרה דהיינו לטבול את הכלי במקוה, בכדי לטהרו משם טומאת נכרי אשר נקרא עליו.

* * *

ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר, עבדיך יעשו כאשר אדוני מצווה. טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו, יהיו שם בערי הגלעד. ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה, כאשר אדוני דובר
(לב, כז-כט)

הקושי בפסוקים אלו נראה בעליל, כאשר הדברים נראים לכאורה ככפל לשון, אחר שכבר הקדימו תחילה שיעשו את כל אשר הוא 'מצווה', לשם מה הם חוזרים בסיום הדברים שוב 'כאשר אדוני דובר'. ובמפרשים האריכו לפרש באופנים שונים (עיין אור החיים כאן ועוד). וכן צריך ביאור משום מה שינו בלשונם לומר בתחילה 'אדוני מצווה', ולאחר מכן 'אדוני דובר'.

והנה בתחילה כאשר נגשו בני גד ובני ראובן אמרו למשה - "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל

לפני ה' למלחמה. הוסיפו בסוף דבריהם שכל זה יקיימו באופן מושלם "כאשר אדוני דובר", כלומר בתוספת מה שדרש מהם בתורת אמירה ודיבור בלא תנאי וציווי, שעל כך מתאים הלשון 'אדוני דובר', ולא 'אדוני מצווה'. דהיינו מה שאמר להם "והיוצא מפיכם תעשו", שיקיימו גם את הבטחתם שישארו בארץ כנען עד גמר החילוק.

ואכן כך היה, כפי שכתב רש"י וכמו שמפורש ביהושע, שרק אחרי החלוקה של כל השבטים שארכה זמן מרובה כתוב (יהושע כב, א-ד): "אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה. ויאמר אליהם אתם שמרתם את כל אשר צוה אתכם משה עבד ה' ותשמעו בקולי לכל אשר צויתי אתכם. לא עזבתם את אחיכם זה ימים רבים עד היום הזה ושמרתם את משמרת מצות ה' אלוהיכם. ועתה הניח ה' אלוהיכם לאחיכם כאשר דבר להם, ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחוזתכם אשר נתן לכם משה עבד ה' בעבר הירדן".

* * *

ויסעו מרעמסס בחודש הראשון בחמשה עשר יום לחודש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים. ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלוהיהם עשה ה' שפטים (לג, א-ג)

יש לדעת לשם מה נכתב בתורה סיפור זה של קבורת בכורי מצרים, וברש"י כתב 'ומצרים מקברים - טרודים באבלם'. והיינו שמפני שהיו טרודים באבלם לא מנעו מיישראל לצאת. אכן צריך ביאור למה נכתב דבר זה דווקא כאן בסיפור המסעות, ולא בפרשת בא ובשלח, בסיפור היציאה עצמה.

ונראה לבאר, שבסדר המסעות כתובים אותם המאורעות שהם היו סיבה לנסיעה והחניה בלבד, דכן יש לבאר באותם מאורעות הבודדים שמצויינים בפסוקי המסעות.

ועל דרך זה יתבאר הטעם שהזכיר כאן מאורע "ומצרים מקברים", שהיא הסיבה למסעם הראשון שיצאו ממצרים 'ויסעו מרעמסס', שמשום ש'מצרים מקברים את אשר הכה בהם', והיו טרודים באבלם, על כן היו משוחררים לצאת למסע. וכן יש לומר שמטעם זה הזכיר כאן מה שעשה שפטים באלוהיהם, שגם בזה נתעסקו באיסוף שבריהם, או שדבר זה גרם להם אימה וצער מרובה, ועל ידי כך הניחו אותם לנסוע.

והנה בכל התורה לא נזכר מפורש שיציאת מצרים היתה ביום, ואדרבה לכאורה משמעות הכתוב שיצאו בלילה, שכן כתוב בפרשת ראה (דברים טז, א): "ועשית פסח לה' אלוהיך כי בחודש האביב הוציאך ה' אלוהיך ממצרים לילה", וכן כתיב שם (טז, ו): "שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים". וגם בפרשת היציאה כתוב - "ויקרא למשה ולאהרן לילה, ויאמר קומו צאו מתוך עמי" (שמות יב, לא). הרי ששחררם משעבוד מצרים בלילה.

וממה שכתוב שם (יב, מא): "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים". וכן בהמשך שם (יב, נא): "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים". אין להוכיח שיצאו דווקא משהאיר היום, אלא הכוונה שיצאו בדיוק ביום ט"ו בגוף היום בעצמו בו דיבר ה', וכולל את כל המעט-לעת של ט"ו, ואין הכוונה לשלול את הלילה. וכן מוכח מהמשך הפסוק שאחריו - "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם" (יב, מב).

[וכן יש להוכיח מלשון הכתוב ביום הכיפורים (ויקרא כג, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה", ששם הרי מפורש שגם הלילה בכלל, כדכתיב התם - "מערב עד ערב"].

אולם כאן כתוב בפרשת מסעי מפורש ומודגש שרק 'ממחרת הפסח' היתה היציאה בפועל של בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים. והכוונה שאף שהשחרור והפדות היה בלילה, אך היציאה בפועל היתה ביום.

ומבאר בחז"ל שבמכוון לא יצאו בלילה, כדאיתא במדרש (תנחומא בא פרק ז, וכן במדרש תהילים מזמור קיג): 'ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו, אמר ליה משה כך צונו הקב"ה, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, וכי גנבים אנחנו שנצא בלילה, לא נצא אלא ביד רמה לעיני כל מצרים'.

ואכן כאן נתפרש בכתוב שיצאו "ביד רמה לעיני כל מצרים", דהיינו שזה הטעם שיצאו דווקא ביום, כדי שתהיה יציאתם בדרך כבוד ובגבורה ללא מורא, בזכות ובצדק ולא כגנבים ונמלטים.

ובגמרא כשבאו להוכיח שיציאת מצרים היתה ביום, מובא דווקא מהפסוק כאן - 'תניא נמי הכי הוציאך ה' אלוהיך ממצרים לילה, וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום, שנאמר "ממחרת הפסח

יצאו בני ישראל ביד רמה", אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב' (ברכות ט).

ומה שאמרו שם 'שהתחילה להם גאולה מבערב' משמעותו, שהתיר להם פרעה לצאת ושחררם מן העבדות, וכלשון המדרש (מדרש תהילים שם): 'התחיל פרעה צווח ואומר, לשעבר הייתם עבדי אבל עכשיו הרי אתם בני חורין, הרי אתם ברשותכם, והרי אתם עבדיו של הקב"ה'. אבל היציאה בפועל היתה ביום המחרת.

והטעם שנתפרש זמן היציאה דווקא כאן, משום שבפרשת בא עניינו של הכתוב לספר את עצם סיפור יציאתם ממצרים ושחרורם מבית עבדים, ומצויין עיקר מאורע השחרור שהיה בלילה, ולא דקדק לספר אימתי היתה שעת ההליכה בפועל. אולם בפרשת מסעי שבא לתאר את המסעות במדויק, ראה הכתוב לספר שהמסע מרעמסס לסוכות היה ביום, ממחרת הפסח.

וכאמור זה גם הטעם שדווקא כאן נזכרה קבורת הבכורים, ללמדנו שמכת בכורות היתה הסיבה גם למסעם הראשון ביציאת ממצרים. שכשם שהשחרור בלילה היה בסיבת מכת בכורות, שמימת הבכורים עצמה גרמה לפרעה לשחררם ולשלחם. כמו כן סיבת הנסיעה ביום ממחרת הפסח, היתה מכת תוצאות מכת בכורות, משום שעדיין היו עסוקים בקבורת בכוריהם וטרודים בשרונם, ועל כן גם הניחו לבני ישראל, ולא מנעו אותם לצאת ממצרים ביד רמה.

וכל אלו הפרטים שייכים למסעות, לומר שנסעו ביום, והטעם שהתאפשרה יציאתם ביום. ולכן נכתבו בפרשה זו.

* * *

ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם, וצררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה. והיה כאשר דימית לעשות להם אעשה לכם (לג, נה-נו)

מהפסוק האחרון עולה שאין המצוה להוריש את יושבי הארץ רק עצה טובה, שאם יותירו את אויביהם הם עלולים לצרור אותם, אלא הוא עונש מן השמים. אמנם צריך ביאור מה טעם בא על עוון זה, עונש חמור כל כך, של הורשה והשמדה גמורה ח"ו.

ובפשטות הטעם הוא, מכיון שהם ילמדו אותם

לעשות כמעשיהם, כמו שמפורש בפרשת שופטים (דברים כ, טז-יח): "רק מערי העמים האלה אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה, לא תחיה כל נשמה. כי החרם תחרימם החתי והאמורי הכנעני והפרזי החוי והיבوسی כאשר צווק ה' אלוקיך. למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלוהיהם, וחטאתם לה' אלוקיכם".

אולם מאחר שלא הזכיר כאן הכתוב טעם זה, נראה שטעם הדבר כאן הוא מצד עצם שלימות מצות כיבוש הארץ. שבשביל חלות קדושתה, נדרש שתהיה מטוהרת מיושביה, ובפרט עמי כנען שהם עמים פחותים וטמאים הרגילים במעשי תועבות, כענין הכתוב "כמעשה ארץ כנען" (ויקרא ח, יג).

ועל כן מאחר שאין משלימים את כיבוש הארץ והורשת יושביה, כפי הנדרש בהתאם לרצון ה', נמצא שאינם יושבים בארץ כפי שנתון להם ה', ועל כן עלול להגיע אליהם העונש החמור של "כאשר דימית לעשות להם אעשה לכם".

* * *

וידבר ה' אל משה לאמר. אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ, אלעזר הכהן ויהושע בן נון. ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ. ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפנה, ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד (לד, טז-כ)

בפרשה זו נצטוו על הנחלת הארץ לשבטים, וקבעה ה' למשה מי האנשים שעל ידם ינחלו ויחלקו את הארץ, ואף שהחלוקה היתה באורים ותומים ובגורל על פי ה', בכל זאת כתוב כאן שהיו נצרכים גם לאנשים מסויימים לצורך החלוקה.

אולם הכתוב חילק ציווי זה להנחלת הארץ לשני חלקים, תחילה נאמר 'אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ' וכותרת זו מוסבת רק על 'אלעזר הכהן ויהושע בן נון', ואחר כך נאמר שוב 'ונשיא אחד נשיא אחד תקחו לנחל את הארץ' ושוב נאמר לגביהם 'ואלה שמות האנשים'.

כלומר, שאף שחלוקת הארץ בכללות נעשתה על ידי כל אלו האנשים, אין תפקידם של שמות האנשים שנזכרו בראשונה, כתפקידם של שמות הנשיאים שנזכרו אחר כך.

והוא משום ששני שלבים היו בחלוקה, תחילה

באו בתור נציגי השבטים בכל זאת גם הם נבחרו מאת ה' בעצמו, וכמו שנצטוו במפורש 'אלה שמות האנשים'. שהקב"ה הוא הממנה אותם.

* * *

ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה, ואת פאת נגב אלפים באמה, ואת פאת ים אלפים באמה, ואת פאת צפון אלפים באמה, והעיר בתווך, זה יהיה להם מגרשי הערים (לה, ה)

בפסוק זה אנו מוצאים טעמי מקרא מיוחדים שהם יחידים בתורה, והם 'ירח בן יומו' ו'קרני פרה'.

הטעם בזה יבואר בפשוטו, כי הנה הטעמים המיוחדים שאינם שכיחים ביותר במקרא, כגון 'ששלטת', 'מרכא כפולה', 'פזר', 'מונח זרקא מונח סגול', יש אמנם שסיבת קביעתם היא משום שיש בתיבות אלו חשיבות מיוחדת, אשר ראויים הם להדגישם ולהטעימם בסלסול. וכפי שהעלו בעלי המדקדקים בכמה מקומות. אולם יש מקומות שהטעם אינו קשור להדגשת מילים מסוימות מתוך הכתוב, אלא ליופי נעימת ניגוני הכתובים.

שכאשר הפסוק ארוך, אין זה מסדר הקריאה הנכונה והמתקנת לחזור על אותם טעמים שוב ושוב, ובפסוקים אלו מתבקשת הוספת טעמים שיש בהם התחדשות ונגינה.

שכן סדר הטעמים ברוב פסוקי התורה הוא, שאת הפסקה הגדולה מציינים בטעם הא'תנחתא', ואחריו באים שאר המפסיקים במקומות בפסוק שהם פחותים בדרגות ההפסקה. אולם יש שפסוק הטעון הרבה מקומות הצריכים הפסקה, וכל אחד מהם הוא בדרגת הפסק שונה, ואז בהכרח יש להשתמש בעוד טעמים מפסיקים שאינם שכיחים, כל מקום בהתאם לעוצם הפסקה המתבקשת בו בהתאם לתוכן הדברים.

והנה בפסוק זה מופיע ארבע פעמים צמד התיבות 'אלפיים באמה', במבנה מילים שמשמעותן ועניינן אחד, ואם כן היה מן הראוי שגם הטעמים המופיעים בהן יהיו שווים בכלום, שהרי כל הרוחות הנזכרות כאן שוות, ואין בהן חילוקי דרגות במדרגת ההפסק. אך מאידך כפי הנתבאר אין זה מיופי הקריאה שתחזור על עצמה אותה נעימה ארבע פעמים. ועל כן הוצרכו להינתן כאן טעמים באותה דרגת הפסק, אך שיהיו שונים בנגינתם בכל אחת מהם, בכדי לגוון את נעימת נגינת הכתוב, ובשל הריבוי המיוחד של חזרת אותו

חילקו את כלל הארץ והנחילו לכל שבט ושבט את חלקו, וחלוקה ראשונה זו היה תפקידם רק של שני ראשי העם, ובוזה לא נטלו חלק הנשיאים שהרי גם הם חלק מהשבטים, ורק יהושע בן נון ואלעזר הכהן שהם העומדים בראש כללות העם, הנחילו וחילקו את הארץ לכל שבט ושבט.

ולאחר שלב זה באה חלוקה יותר פרטית, והיינו להנחיל את חלקו של כל שבט ושבט לפי המשפחות שבתוך השבט ולפי אנשים פרטיים בתוך המשפחה, וחלוקה זו נעשתה על ידי הנשיאים שהם העומדים בראש שבטם.

וכמו שכתב רש"י - 'כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון, ומה שהם עושין יהיה עשוי כאילו עשאו שלוחים' (פסוק יז).

והנה יש לעמוד על הבדל בלשון הכתוב בין שני חלקי רשימת שמות האנשים, שבקבוצה השניה של הנשיאים כתיב 'ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו', ואילו בתחילה לגבי אלעזר ויהושע נאמר סתמא 'אלה שמות האנשים אשר ינחלו'. ונראה מזה שישנו הבדל בין שתי קבוצות אלה, שיהושע ואלעזר הם בבחינת שלוחי דרחמנא לחלק את הארץ, כביכול ה' נתן ומחלק על ידם את הארץ לבני ישראל, ואילו הנשיאים הם בבחינת שלוחי דידן, שהם נציגי השבטים לקבל וליטול את הארץ מיד יהושע ואלעזר ולהנחילו לבני שבטיהם כנתבאר. ולכן כתוב 'תקחו', כלומר שנקלחו מתוך השבטים לשמש כנציגיהם, וכלשונו של רש"י 'כאילו עשאו שלוחים', והם נוחלים את נחלת השבט עבור כל שבטם.

ואכן חלוקת הארץ על ידי אלעזר הכהן ויהושע בן נון שהם שלוחי דרחמנא, נעשתה על ידי אורים ותומים, שזה דבר ה', אבל חלוקת הארץ למשפחות של כל שבט על ידי הנשיאים נעשתה רק על ידי גורל, וכך איתא להדיא בשיטה מקובצת בבא בתרא (קכא:): בשם הרבא"ד.

אמנם נראה שאף לגבי החלוקה הפנימית למשפחות שבתוך כל שבט ושבט, אשר ביארנו שזה היה תפקידם של הנשיאים שהם שלוחי דידן, בכל זאת היה תוקף מעמדם של הנשיאים כלפי זה גם כשלוחי דרחמנא, לחלק את הארץ מחלק גבוה ולתתה לכל אחד מנוחלי הארץ. וזה הטעם שאף שהאנשים האלה

סוג פיסקא בפסוק אחד, הוצרכו כאן בהופעה יחידית להשתמש כאן בטעמים מחודשים.

* * *

ותהינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד, לבני דודיהן לנשים (לו, יא)

סדר שמותן של בנות צלפחד שונה בפרשה זו מסדרן הקבוע בתורה. ופירש רש"י: 'כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו'. ומקור הדברים הוא בגמרא (בבא בתרא קכ): 'להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן, מסייעא ליה לרבי אמי, דא"ר אמי בשיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה וכו', תנא דבי רבי ישמעאל בנות צלפחד שקולות היו'. ופירש הרשב"ם וז"ל: 'שקולות היו - ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמים איפכא, כדדרשינן נמי הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו ולא תסייעיה לר' אמי'. ע"כ. הנה דעת הרשב"ם מפורשת, ששני טעמים אלו חלוקים הם, ומאן דמתני הא לא מתני הא, וא"כ לדברי האומר ששינוי סדר שמותן בא ללמד ששקולות היו, באמת לא הקפידה תורה לנקוט סדר מסוים ולהקדים זו לזו דווקא, ושלא כמאן דאמר להלן מנאן דרך גדולתן וכאן מנאן דרך חכמתן.

אמנם רש"י בפרשתנו שנה שני הטעמים כאחד, ויש לתמוה לכאורה כיצד מתקיימים שניהם זה לצד זה. כי הנה לדברי האומר שבנשואיהן מנאן לפי גדולתן ובכל מקום מנאן לפי חכמתן, הרי ישנה סיבה ברורה ומבוארת מדוע נקט הכתוב סדר זה דייקא, וא"כ כיצד מלמדנו הדבר ששקולות הן, והרי כל סדר וסדר - טעמו ונימוקו עמו.

ונראה בביאור דעת רש"י, שאכן אין חולק על

כך שלא נקט הכתוב סדר אקראי בעלמא, ובוודאי יש טעם וסיבה לכך שמנאן הכתוב בסדר מסוים דווקא, והיינו שבנשואיהן מנאן לפי סדר גדולתן כראוי וכנכון, ובכל מקום מנאן לפי סדר חכמתן. אך עם זאת, אילו היתה אחת מהן חשובה בצדקותה מאחותה, לעולם לא היה הכתוב מונה אותן אלא לפי סדר חשיבותן, שמעלת החשיבות קודמת תמיד ועדיפה על פני כל סדר אחר, ומאחר שמוצאים אנו לפנינו, שנקט הכתוב סדר שונה בכל מקום על פי עניינו מוכח אפוא שסדר חשיבות אין כאן, משמע ששקולות הן. ולכן אין כאן סתירה בין שני הטעמים אלא שזה משלים את זה, שלפי שקולות הן לכן מנאן במקום אחד לפי סדר גדולתן.

כענין זה יש לבאר גם מאמר חז"ל (המובא ברשב"ם לעיל, והוא בתוספתא סוף כריתות ובמדרש) הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו. גם בדרשה זו יש לעיין כיצד מלמדנו הדבר ששקולין היו, והרי לא הקדימה תורה את אהרן למשה אלא בסדר תולדותם [שאהרן נולד לפני משה], אבל בכל המקרא כולו לא מצאנו קדימה זו.

אלא הביאור גם בזה הוא, שבוודאי כל סדר שנקט הכתוב יש בו טעם וענין, ואכן מה שהקדים הכתוב משה לאהרן כל מקום, הוא מפני כבודו של משה שהוא המנהיג את העם, ולעומת זה בסדר תולדותם נכון להקדים את אהרן מחמת גדולתו בשנים, אך עם זאת, אילו היה אחד מהם חשוב בצדקותו יותר מאחיו, לעולם לא היה הכתוב מקדים את השני בחשיבותו לפני הראשון, כי סדר החשיבות הוא הראשון במעלה, ועדיף על פני כל סדר אחר. ומעתה, אם מצאנו שהקדים הכתוב בענין אחד את אהרן לפני משה מוכח מכאן ששקולים היו בחשיבותם.



בעניינא ד'יומא

עבודת ה' בימי בין המצרים

התורה והמצוות - עושר של אופני עבודה

ולמלא את לבו, והם גם השרשים לכל המצוות המעשיות. ובמקביל לידיעות אלו אף מתעוררים רגשות קודש והלכי נפש השייכים אליהם והנובעים מהם, אמונה ובטחון, מלכות ה' והכנעה, קבלת עול

התורה והמצוות הינם מערכת חיים שלימה ומקיפה, הכוללת מגוון של יסודות, ידיעות תפיסות והשגות אשר צריכים להעסיק את דעתו של היהודי,

ויראה, אהבה ודביקות, שמחה ורוממות, הודאה ובקשה, מצפון ומוסר, צדק ויושר, הגינות ועדינות, ועוד. אשר כל אלו הם חלק בלתי נפרד ממבנה היהדות, והם היוצרים את מהותו וישותו של כל יהודי.

המועדים - זמנים לעסוק בחלקי העבודה השונים

ואף שכל הידיעות והתפיסות והרגשות הללו, עליהם ללוות אותנו בכל עת, להעניק לנו את המבנה הנכון של תכונותינו, להעמידנו על קומתנו הרוחנית הראויה, ולכוון את הליכותינו ומעשינו. אכן יש זמנים מיוחדים בשנה, שהקב"ה נתן לעמו ישראל, שבהם יתעסקו במיוחד בחלקים מסויימים של עניינים אלו, והם החגים והמועדים, שכל אחד מהם יש בו גוון מסויים ואופי מיוחד. והנה מצד חובת העבודה, מוטל עלינו לעבוד בכל ענייני העבודות הללו, וכאשר אנו באים לפניו ועוסקים בכל אחת מן העבודות בזמן המיוחד להם אחת בשנה, נמצא שבמשך מעגל השנה בא לידי ביטוי כלל חובות העבודה המחוייבות במסגרת תפקידנו.

כל מועד ומועד הוא זמן מיוחד לעסוק בעניינים וברגשות השייכים והקשורים למועד המסויים הזה. להתבונן מחדש ביסודות שבאים לידי ביטוי בעבודת ה' המיוחדת לחג זה, להחדירם בקרבנו ולהחיותם בחושינו, ולבוא לידי התעוררות הרגשות המתאימים אשר צריכים למלא את לבבנו, שעל ידיהם יהיה בידינו למלא את חובת העבודה של המועד הזה בנאמנות ובשלימות.

בתורה באים לידי ביטוי כל רגשות האדם

והנה, קיום המצוות בשלימות הנו כאשר הוא נובע מתוך רגשות אמיתיות מפנימיות הלב, והתוכן הנפשי של המעשים והפעולות נעור ותוסס בקרב לבבו, בעת עשייתם.

עבודת הלב ורגשות הקודש ממלאים חלק מרכזי בתפקידנו ותכלית עבודתנו, כאשר יחד עם מעשה המצוות בפועל מתלווים גם הרגשות המתאימים, שהם תוכנם הפנימי של המצוות הללו.

והנה, בעבודת ה' וכלל מצוות התורה, באים לידי ביטוי כל אופני וסוגי הרגש ותכונות הנפש הקיימים באדם. שהרי כל פרטי הבריאה לא נוצרו אלא לכך, כמו שאמרו - 'איסתכל באורייתא וברא עלמא'. ואכן כאשר נתבונן בדבר, נמצא שכל הרגשות שקיימים באדם, יש להם מקום בתורה ובמצוות. כל רגש במקומו הראוי

לו. רגשות אהבה ויראה כלפי כבודו יתברך. רגש של שמחה על קירבתנו אל ה' להיות עובדיו ומקיימי מצוותיו, עם סגולתו המיוחד לו. בתפילה מבטאים רגש של תודה, ורגש של שבח והלל, רגשות הכנעה ותלות וצפייה להשי"ת. רגש חגירת עוז וגבורה כנגד היצר, רגשות הטבה ורחמנות ביחס לנוקמים לחסד. גבהות וקנאות כנגד הרשעים, ענווה מול בני אדם. וכו'. ובכל מצוה ומצוה יש להעמיק ולדעת את שרשה והתוכן המיוחד לה, ולהבחין בגוון הרגש המסויים לה.

המועדים - עת לסוגי העבודות השונים

במשך מעגל השנה באים לידי ביטוי כל הרגשות היסודיים והחשובים, כל מועד הוא זמן לעסוק באופן מיוחד ברגש המסויים השייך לאותו המועד ומצוותיו. ואמנם כל הרגשות הללו, צריכים לפעול בנפשינו תמיד, ועליהם לפעום תמיד בלב כל יהודי. אלא שבימי המועדים מבטאים רגשות אלו ביתר תוקף, וכל דבר בעתו ובזמנו, הן בחג עצמו הן בתקופת החג כולה, הוא הזמן הנכון להתחזק ביותר ברגש המיוחד לאותו חג. ומתוך שהוא מחזיר בלבבו כל רגש בזמנו הראוי, רישומו כבר נותר בנפשו על כל השנה. כך שבמהלך מעגל השנה, משתלמת קומתו של היהודי, בכל הרגשות הראויים לו והנצרכים לו לעמוד בהם לפני ה', ולעבדו בשלימות.

כגון רגש השמחה על כך שבחר בנו ה' ולקחנו להיות עמו חביבו, הרי הוא רגש תמידי שעליו לפעם בנו בכל עת, אלא שבפסח הוא הזמן המיוחד להעצים ולהגביר דבר זה ברגשותינו. בחג הפסח זו היא עבודת המועד ותוכן מצוותיו, לחיות בהרגשה הנפלאה והמרוממת, במה שזכינו להיות עם ה', ובהרגשת חירות ונכבדות וחשיבות. ומאידך, כך גם באבלות חורבן הבית וצער הגלות שכל ירא שמים ראוי לו להיות תמיד מיצר ודואג על זה, אלא שתשעה באב ובין המצרים הם זמנים להתעסק בזה במיוחד. וכך בכל המועדים, בכל מועד הרגש המיוחד לעניינו.

מתוך כל המועדים נשלמת קומתו הרוחנית של היהודי

הנה כי כן, נוסף על עצם חובת העבודה בפועל בזמנים אלו, הרי מתוך העסק וההתבוננות בענייני המועדים הללו, בא האדם לידי השלמת כללות קומתו הרוחנית, שיתחדש לבבו בכל הרגשות הראויים והנחוצים לעבודתנו ותפקידנו. כי כאשר נתאמץ בעבודת המועדים בכל הווייתנו בהתבוננות ברגש

ובמעשה, נקנה את היסודות הללו בקרבנו, קניין המתקיים לכל אורך השנה, וזה סיבה נוספת להתעורר בהם ולבססם כל שנה מחדש בנפשינו ביסודות איתנים, שעל ידי כך יתחזקו עניינים אלו בנו ויתעצמו בנפשותינו ותהיה צורתנו שלימה ונמלא בכך את תפקידנו כראוי.

עבודת בין המצרים - לעורר האבילות בלב ולבטא אותה בדיני האבלות

ימי בין המצרים הילכתן לנהוג בהם הנהגות צער ואבל על החורבן והגלות, ולהימנע מכל ענייני שמחה. וכמובן שהעיקר בזה הוא עבודת הלב והרגש, להצטער ולהתאבל על חורבן ירושלים ובית המקדש וגלות עם ישראל.

ופשוט, כי ההלכות והמנהגים שנקבעו לימים אלו, אין עניינם רק כאמצעי ופעולה חיצונית שעל ידיהם נבוא לידי רגשות צער. אלא אדרבא, עיקר עניינם הוא, שמאחר שימים אלו הם ימי צער ואבל, מצוותם לבטא את הכאב גם בפועל בהנהגות והלכות אלו. כלומר שבימים אלו עלינו לפעול על לבנו, להתבונן במצבינו ולעורר את רגשות הלב והנפש, להתאונן ולכאוב על משבר האומה וצער השכינה, ומתוך כך שאנו דוויים וכואבים גם נבטא זאת בהנהגות והלכות אלו של בין המצרים, כשהמעשה והרגש משולבים יחדיו. ושלימות המדרגה היא להגיע למצב שיהא הכאב והצער מוחשיים ופועלים בלבו כל כך, עד שלא יהיה מסוגל לקנות בגד חדש, ולא יעלה על הדעת לעסוק בשמחת נישואין, ומראש חודש ואילך לא יהיה שייך לאכול בשר ויין, וכדומה.

להגיע לרגשי הלב על ידי התבוננות

זה פשוט שאי אפשר לצוות על הלב והרגש, שהרי אין הציווי מועיל להכריח את הנפש להגיע לרגשות ואין שייך שהאדם יכפה עצמו לכך. וגם אם נוסיף ונרבה להתחזק בגודל החיוב והצורך הנחוץ לבוא לכך, אין הדברים משפיעים על הלב. אלא הדרך להגיע לזה היא להתבונן בדברים ולהחדירם אל הלב באופן המביא לידי רגשות אלו. וזה גופא גדר החיוב במצוות אלו, להביא את עצמו על ידי התבוננות לידי התעוררות הלב והנפש ברגשי צער ואבילות. וכעין שכתב הרמב"ם לגבי מצות אהבת ויראת ה' - 'מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלוקיך ונאמר את ה' אלוקיך תירא. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו

הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול' (הלכות יסודי התורה פרק ב).

לכאוב את משבר האומה וגלות השכינה

בימים הללו עלינו להחזיר בלב ולהחיות בנפש רגשי צער ויגון על הגלות המר, להשתוחח ולכאוב את המשבר הגדול בו שרוי עם ישראל זה כאלפיים שנה. זמן זה מיועד להתייחס מתוך רגשות לב ונפש לכל הירידה הגדולה שעברה על עם ה'.

וכדי להגיע לזה יש להקדים התבוננות במשמעות של מציאות בית המקדש בישראל, להבין מהי השראת השכינה, ומה המשמעות של סילוקה, להתבונן בכללות המצב הנכון של עם ישראל, כיצד הוא ראוי ונכון שיהיה, וכיצד הוא מצבו במציאות. ואז יבוא להתבונן בכל הסבל וההשפלה שבגלות, על צערן של ישראל, על ירושלים ועל עמה כי נפלו בחרב, על חילול כבוד ה', על חורבן בית המקדש ועל סילוק השכינה, על כבודן של ישראל וגלותם מעל שולחן אביהם.

זמנים אלו של אבילות החורבן, הם "מועדים" לצער וזעקה. כשם שיש "מועדים טובים" שעבודת ה' שבהם היא לחגוג ולבטא את שמחתנו בקשר של כנסת ישראל עם הקב"ה ובטובות משפיעי עלינו, כך יש מועדים שבהם אירעו "הדברים הרעים", ובימים אלו העבודה היא להשתתף בצער ולהרגיש באבלות, לחוש את המשבר הגדול של עם ישראל, להתאונן על החסרון והחלל הגדול של העדר השכינה בקרבינו, ושהלב יתמלא מרירות וכאב על אסון האומה הנורא. זה עצמו כבודו יתברך שאנו מתאבלים על חילול שמו, ועל אבדן הקשר הגדול והנשגב עם השי"ת. יש כאן גוון מיוחד של עבודת ה' עם אופי של צער, חזו דרגה רמה בעבודה ושלימות בנפש, כאשר כואבים את כאבן של ישראל, ומצטערים על כבוד ה' אשר חולל, ועל גלות השכינה.

עבודת הימים הללו - להתאבל, לשוב בתשובה, ולזעוק אל ה'

עיקר עבודת ימים אלו הוא עצם הצער והכאב להיות דואגים ומצרים על השבר אשר אנו שרויים בו ושפלות מצב האומה. אך יחד עם זה מתעורר גם רגש של זעקה אל ה' ותפילה שיקום וירחם את ציון ויגאלנו. וכן מגיעים מתוך כך להתעוררות תשובה, כי כאשר עוסקים באבל ובמשבר, ומתבוננים ובאים אל ההכרה שהסיבה והגורמים למצב שפל זה הם

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכמי מכוננו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אשר גפנר** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יואל יעקב חשין** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **דוד לור** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אליעזר מינצברג** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **ברוך יצחק קירשנבוים** שליט"א
לרגל הולדת הבן

החסאים והעוונות, אזי מתעוררים לתיקון המעשים,
ובפרט בעניינים שהביאו את החורבן, דהיינו שנאת
חינם, וריחוק הלב מהשי"ת ועבודתו.

כאמור עצם הבעת צער ובכי על החסרון והירידה
בקשר עם ה', היא עבודת ה' נעלית, ובאים על ידה
לידי רוממות פנימית בנפש, שכאשר יש לו לאדם
רגשי צער וכאב על כבוד ה' מקדשו ועמו המחוללים,
קונה בזה שלימות ועילאיות. ואכן ראוי להתחזק
במיוחד לעבוד את ה' באופן יחודי ונפלא זה. כי כאשר
ברחמי יתברך נושע מהרה בתשועת עולמים, שוב
לא יהיה לנו כבר גוון זה בעבודת ה'. ובוודאי שבזמן
הישועה, יתחדשו ענייני עבודת ה' מרוממים ונישאים,
אך עבודת ה' באופן זה של צער ואבלות שוב לא תהיה
אז. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.



חלק מהוצאות העלון נתרמו ע"י ידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרה"ג רבי **רמיהו דושינסקי** שליט"א
לע"נ אמו ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

תמוז תש"פ

בעזרת ה' יתברך

הודעה חשובה

תודה לה' אשר הצליח מעשה ידינו, ביוזמתנו בארגון המכירה המסוכסדת והמוזלת
ציבור רחב נהנה וחסך רבות על ידי היוזמה, ורבים הביעו את תודתם
חלוקת המוצרים תתקיים כמתוכנן בשבוע הבא
על השעה והמיקום תבוא הודעה

...

והננו להודיע שלאור בקשת הציבור
ולרגל העובדה שההודעות על המכירה לא הגיעו לידי רבים בשל שיבושי הדואר ומצב החירום

**תתקיים מכירה נוספת של עופות ודגים ומוצרי יסוד
במחירים מוזלים בפחות ממחיר הקרן**

באותה מתכונת בעז"ה בחודש אלול הבעל"ט
על הפרטים תבוא הודעה נפרדת - נא לעקוב

בברכת שפע רב ובשורות טובות
הנהלת המכון



בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com